

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA WE WROCŁAWIU**

50-413 Wrocław, ul. Walońska 3-5
tel.(071)344 65 87, (071)34 05 920, fax (071)34 05 922
e-mail: wroclaw@uokik.gov.pl

RWR 61-31/08/ZR

Wrocław, 15 października 2008 r.

DECYZJA RWR 55/2008

I. Na podstawie art. 28 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. z 2007 r., nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. *w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Dz. U. z 2007 r., nr 134 poz. 939 ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu przeciwko **Danucie Szlęzak zam. we Wrocławiu**, prowadzącej **Niepubliczne Przedszkole „Akademia Pana Kleksa” we Wrocławiu przy ul. Wielkiej 18**

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, **po uprawdopodobnieniu stosowania** przez tego przedsiębiorcę praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, o których mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1) ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*, polegających na stosowaniu we wzorcu umownym oznaczonym nazwą „Umowa o świadczeniu usług w roku szkolnym” następujących zapisów:

- § 2.2 b: „Wysokość czesnego do grudnia 2008 roku wynosi ... złotych, stycznia 2009 roku ulegnie podwyższeniu o wzrost kosztów utrzymania przedszkola.”;
- § 2.2d: „Wprowadza się dodatkową opłatę 5 złotych za każdy dzień zwłoki po dziesiątym”;
- § 2.2e: „Miesięczna zwłoka w opłacie za przedszkole powoduje skreślenie dziecka z listy wychowanków”;
- § 2.2f: „Stawka żywieniowa ustalana będzie na dany miesiąc w oparciu o rynkowe ceny żywności i podane rodzicom do wiadomości na tablicy ogłoszeń. Istnieje możliwość zmiany ilości posiłków ze skutkiem od następnego miesiąca”;

które są postanowieniami umownymi wpisanymi na podstawie art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone;

i przyjęciu przez wymienionego przedsiębiorcę **zobowiązania do zaniechania tych działań** poprzez

1) dokonanie następujących zmian w ww. wzorcu umownym:

- § 2.2b (w nowym wzorcu § 2.2c): „Wysokość czesnego do grudnia 2008/2009 roku wynosi ... złotych. Strony dopuszczają możliwość zmiany wysokości czesnego tylko w przypadku urzędowej zmiany cen mediów, wzrostu opłat i podatków. Zmiana wysokości czesnego obowiązywać będzie strony od następnego miesiąca i wymaga aneksu do umowy”;
- § 2.2d: „W przypadku zalegania z płatnością usługodawcy przysługuje prawo pobierania odsetek w wysokości ustawowej Naliczone odsetki pobierane będą w miesiącu następnym opłaty”;

- § 2.2f (w nowym wzorcu § 2.2e): „Dzienna stawka żywieniowa składa się z opłaty za I śniadanie, II śniadanie, obiad, podwieczorek i wynosi ... złotych. Opłata miesięczna za żywienie jest iloczynem dziennej stawki żywieniowej i ilości dni roboczych w danym miesiącu”;

2) usunięcie z ww. wzorca umownego § 2.2e.

nakłada się obowiązek wykonania tego zobowiązania **do dnia 31 października 2008 r.** poprzez wprowadzenie ww. zmian do obowiązującego wzorca umowy oraz aneksowanie wszystkich obowiązujących umów z Rodzicami/Opiekunami korzystającymi z usług Niepublicznego Przedszkola „Akademia Pana Kleksa” we Wrocławiu.

II. Na podstawie art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. z 2007 r., nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. *w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Dz. U. z 2007 r., nr 134 poz. 939)

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

nakłada się na Danutę Szlęzak prowadzącą Niepubliczne Przedszkole „Akademia Pana Kleksa” we Wrocławiu **obowiązek złożenia sprawozdania** o stopniu realizacji przyjętego zobowiązania **do dnia 10 listopada 2008 r.**

UZASADNIENIE

W związku z działaniami Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów [zw. dalej także Prezesem Urzędu] związanymi z kontrolą wzorców umownych stosowanych przez przedszkola niepubliczne, wrocławska Delegatura Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeprowadziła czynności kontrolne dotyczące działalności m.in. przedsiębiorcy Danuty Szlęzak prowadzącej Niepubliczne Przedszkole „Akademia Pana Kleksa” we Wrocławiu, Prezes Urzędu w toku postępowania wyjaśniającego wstępnie ustalił, iż działalność przedsiębiorcy może odbywać się z naruszeniem przepisów prawa uzasadniającym wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W związku z tym - Postanowieniem nr 121/2008 z dnia 21 kwietnia 2008 r. - Prezes Urzędu, wszczął z urzędu postępowanie w sprawie podejrzenia stosowania przez wymienionego przedsiębiorcę, praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której stanowi art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1) ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.) [zw. dalej także ustawą *o ochronie (...)*] polegającej na zamieszczeniu we wzorcu umownym oznaczonym nazwą „**Umowa o świadczeniu usług w roku szkolnym**” następujących zapisów:

- § 2.2 b: „Wysokość czesnego do grudnia 2008 roku wynosi ... złotych, stycznia 2009 roku ulegnie podwyższeniu o wzrost kosztów utrzymania przedszkola.”;
- § 2.2d: „Wprowadza się dodatkową opłatę 5 złotych za każdy dzień zwłoki po dziesiątym”;
- § 2.2e: „Miesięczna zwłoka w opłacie za przedszkole powoduje skreślenie dziecka z listy wychowanków”;
- § 2.2f: „Stawka żywieniowa ustalana będzie na dany miesiąc w oparciu o rynkowe ceny żywności i podane rodzicom do wiadomości na tablicy ogłoszeń. Istnieje możliwość zmiany ilości posiłków ze skutkiem od następnego miesiąca”;

które są postanowieniami umownymi wpisanymi na podstawie art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Ponadto — zgodnie z punktem 2. Postanowienia nr 121/2008 — Prezes Urzędu zaliczył w poczet dowodów materiały (49 kart) uzyskane podczas wymienionego wyżej postępowania wyjaśniającego (nr sygn. RWR 403-2/08/ZR).

(dowód: karta 1-2)

I. Prezes Urzędu ustalił następujący stan faktyczny:

1. Uczestnik postępowania:

System oświaty w Polsce obejmuje – zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty* (tj. Dz.U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572 ze zm) – przedszkola, które mogą być zarówno placówkami publicznymi, jak i niepublicznymi (art. 5 ust. 1 ww. ustawy). Jak wynika wprost z preambuły do wymienionej ustawy o systemie oświaty, „*oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa*”. Świadczenie przez przedszkola edukacji w ramach systemu oświaty jest zatem usługą o charakterze użyteczności publicznej, co potwierdza również wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 5 lutego 2003 r., sygn. akt XVII Ama 36/02, w uzasadnieniu którego Sąd stwierdza m. in., iż przedmiotem działania szkoły niepublicznej są usługi o charakterze użyteczności publicznej, tj. edukacja. Status przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów potwierdza również w odniesieniu do osób prawnych organizujących lub świadczących usługi o charakterze użyteczności publicznej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., sygn. akt III SK 22/04.

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów* ilekroć w ustawie jest mowa o przedsiębiorcy rozumie się przez to przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. *o swobodzie działalności gospodarczej* (Dz.U. z 2007 r., Nr 155, poz. 1095), a także osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną nie mającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

Uczestnik postępowania – Danuta Szlęzak zam. we Wrocławiu, jako osoba fizyczna świadcząca usługi edukacyjne o charakterze użyteczności publicznej, jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 pkt 1 lit. a) ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów* prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą Niepubliczne Przedszkole „Akademia Pana Kleksa” we Wrocławiu, polegającą na prowadzeniu niepublicznego przedszkola na podstawie wpisu do ewidencji szkół i placówek niepublicznych prowadzonej przez Prezydenta Miasta Wrocławiu. (dowód: karta 5-6).

2. Zasady działania Niepublicznego Przedszkola „Akademia Pana Kleksa” we Wrocławiu określono w opracowanym przez przedsiębiorcę Statucie Niepublicznego Przedszkola „Akademia Pana Kleksa”, w którym zamieszczono m.in. postanowienia regulujące wzajemne prawa i obowiązki: prowadzącego Przedszkole i jego pracowników, a także konsumentów korzystających z usług Przedszkola. Ponadto, w związku z prowadzoną działalnością w wyżej wymienionym zakresie przedsiębiorca stosuje w obrocie z konsumentami wzorzec umowy pn. „Umowa o świadczeniu usług w roku szkolnym”, który zawiera m.in. następujące postanowienia:

- § 2.2 b: „*Wysokość czesnego do grudnia 2008 roku wynosi ... złotych, stycznia 2009 roku ulegnie podwyższeniu o wzrost kosztów utrzymania przedszkola.*”;
- § 2.2d: „*Wprowadza się dodatkową opłatę 5 złotych za każdy dzień zwłoki po dziesiątym*”;
- § 2.2e: „*Miesięczna zwłoka w opłacie za przedszkole powoduje skreślenie dziecka z listy wychowanków*”;
- § 2.2f: „*Stawka żywieniowa ustalana będzie na dany miesiąc w oparciu o rynkowe ceny żywności i podane rodzicom do wiadomości na tablicy ogłoszeń. Istnieje możliwość zmiany ilości posiłków ze skutkiem od następnego miesiąca*”;

(dowód: karta 7-8)

3. W Rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone zamieszczono m.in. następujące klauzule:

- poz. 59 „Czesne w następnych latach studiów może ulec zmianie w związku z uzasadnionym wzrostem kosztów ponoszonych przez uczelnię i zostanie ustalone przez rektora zarządzeniem wiążącym strony umowy przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego”;
- poz. 547 „Zmiana wysokości czesnego w ciągu roku akademickiego, może nastąpić jedynie proporcjonalnie do oficjalnego wskaźnika wzrostu kosztów utrzymania”;
- poz. 643 „Wysokość czesnego może ulegać zmianom w zależności od inflacji i aktualnych kosztów kształcenia”;
- poz. 791: „W przypadku opóźnienia w regulowaniu należności za kurs szkoła każdorazowo naliczy słuchaczowi karę umowną w wysokości 0,50 zł za każdy dzień zwłoki”;
- poz. 1016: „W przypadku nie wywiązywania się słuchacza z warunków określonych w § 4 pkt 1 dot. terminu płatności Szkoła może obciążyć słuchacza opłatą w wysokości 1 PLN za każdy dzień zwłoki do momentu dokonania zaległej wpłaty”;
- poz. 1247: „Nałożenie kary za zwłokę w dokonywaniu opłat następuje w sytuacji przekraczania określonych w par. 4 p. 2 terminach; wysokość naliczonych odsetek odpowiada wysokości 1,00 PLN za każdy dzień zwłoki”.
- poz. 850: „Notoryczne nieusprawiedliwione nieobecności ucznia na zajęciach spowodują skreślenie z listy przy obowiązku opłaty czesnego za trwający semestr”.
- poz. 1028: „Opóźnienie uiszczenia należnej wg umowy zapłaty powyżej trzech miesięcy, może powodować rozwiązanie umowy w trybie natychmiastowym z tym, że Użytkownik ma obowiązek niezwłocznego uiszczenia należnej Operatorowi zapłaty liczonej od dnia jej wymagalności. Reaktywacja usługi związana jest z ponownym pobraniem opłaty instalacyjnej”;
- poz. 756 „Uczelnia zastrzega sobie prawo zmiany warunków niniejszej umowy, która nastąpi poprzez zarządzenie Kanclerza Wyższej Szkoły Edukacji Zdrowotnej w Łodzi, nie wymaga to wypowiedzenia warunków niniejszej umowy. Zarządzenie podane zostanie do wiadomości studentów przez ogłoszenie na tablicy informacyjnej oraz dziekanacie”;

4. W trakcie postępowania przedsiębiorca w pismach z 13 i 27 maja 2008 r., uznał zarzuty zawarte w Postanowieniu Nr 121/2008 oraz przedstawił nowy, zmieniony wzorzec umowy. Przedstawiając propozycję zmian treści kwestionowanych postanowień wskazał, iż w związku z wszczętym postępowaniem zostały one zmienione na postanowienia o treści:

- § 2.2b (w nowym wzorcu § 2.2c): „Wysokość czesnego do grudnia 2008/2009 roku wynosi ... złotych. Strony dopuszczają możliwość zmiany wysokości czesnego tylko w przypadku urzędowej zmiany cen mediów, wzrostu opłat i podatków. Zmiana wysokości czesnego obowiązywać będzie strony od następnego miesiąca i wymaga aneksu do umowy”;
- § 2.2d: „W przypadku zalegania z płatnością usługodawcy przysługuje prawo pobierania odsetek w wysokości ustawowej Naliczone odsetki pobierane będą w miesiącu następnej opłaty”;
- § 2.2f (w nowym wzorcu § 2.2e): „Dzienna stawka żywieniowa składa się z opłaty za I śniadanie, II śniadanie, obiad, podwieczerek i wynosi ... złotych. Opłata miesięczna za żywienie jest iloczynem dziennej stawki żywieniowej i ilości dni roboczych w danym miesiącu”;

Ponadto z ww. wzorca umowy usunięto § 2.2e.

(dowód: karta 53-54)

II. Mając na uwadze zebrany materiał dowodowy, Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Zagrożenie interesu publicznoprawnego.

Podstawą do rozstrzygnięcia sprawy w oparciu o przepisy ustawy *o ochronie (...)* jest uprzednie zbadanie przez Prezesa Urzędu, czy w danej sprawie zagrożony został interes publicznoprawny. Stwierdzenie, że to nastąpiło pozwala na realizację celu tej ustawy, wskazanego w art. 1 ust. 1, którym jest określenie warunków rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasady podejmowanej w interesie publicznoprawnym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. Zdaniem Prezesa Urzędu rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy są lub będą klientami korzystającymi z usług Niepublicznego Przedszkola „Akademia Pana Kleksa” we Wrocławiu. Interes publicznoprawny przejawia się także w postaci zbiorowego interesu konsumentów. Innymi słowy - naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest jednocześnie naruszeniem interesu publicznoprawnego. Zatem uzasadnione było w niniejszej sprawie podjęcie przez Prezesa Urzędu działań przewidzianych w ustawie *o ochronie (...)*.

Przesłanki naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1) ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W ramach niniejszego postępowania postawiono przedsiębiorcy zarzut stosowania niezgodnej z prawem praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na zamieszczeniu we wzorcu umownym pn. „Umowa o świadczeniu usług w roku szkolnym ...” (zw. dalej także Umową) zapisów, które są postanowieniami umownymi wpisanymi na podstawie art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego* do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Art. 24 ust. 1 ustawy *o ochronie (...)* stanowi, iż „*Zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów*”, natomiast art. 24 ust. 2 określa, iż „*Przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności: 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. — Kodeks postępowania cywilnego. (...).*”

Przedmiotem niniejszego postępowania jest wykazanie, że zakwestionowane przez Prezesa Urzędu zapisy wzorca umownego „Umowa o świadczeniu usług” stosowanego przez Danutę Szlęzak zam. we Wrocławiu, prowadzącą Niepubliczne Przedszkole „Akademia Pana Kleksa” we Wrocławiu, przy zawieraniu umów dotyczących sprawowania opieki nad dzieckiem, są tożsame z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnymi wyrokami Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do Rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego*, m.in. pod pozycjami: 59, 547, 643, 791, 1016, 1247, 850, 1028 i 756. Tak więc, aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek:

1. bezprawne działanie przedsiębiorcy godzące w interes konsumentów,
2. ww. działanie narusza zbiorowe interesy konsumentów.

Zbiorowe interesy konsumentów podlegają ochronie przed działaniami przedsiębiorców, które są sprzeczne z prawem, tj. przepisami określonych aktów prawnych a także sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami.

Jak wspomniano wyżej, zgodnie z art. 24 ust. 2 pkt 1) ustawy *o ochronie (...)*, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców

umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego*.

Należy w tym miejscu wskazać, iż wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. **Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479³⁶ — 479⁴⁵ *k.p.c.*) dokonuje się niezależnie od tego, czy postanowienia wzorca były, czy też nie były zastosowane przy konkretnej umowie.** Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Art. 479⁴³ *k.p.c.* rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 *k.p.c.* Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w w/w rejestrze jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu **bezwzględnie przez prawo zakazanego**. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych. Powyższe stanowisko Prezesa Urzędu zgodne jest z orzecznictwem Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06) stwierdził, iż „(...) *stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów (...)*”. W uzasadnieniu do powyższej uchwały Sąd uznał m.in., że „(...) *praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów art. 23a u.ok.ik. [obecnie art. 24] obejmuje również przypadki wprowadzania jedynie zmian kosmetycznych polegających na przestawieniu wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej, co wpisana do rejestru (...). Przyjęta powyżej rozszerzająca wykładnia art. 23a u.ok.ik. znajduje również uzasadnienie w dyrektywach 93/13 oraz 98/27 a także orzecznictwie ETS dotyczącym zasady efektywności (...)*”.

Nie jest zatem konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej i stąd niedozwolone będą także takie postanowienia umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię.

Ad.1.

a) postanowienia dotyczące zmiany wysokości czesnego:

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wielokrotnie kwestionował postanowienia wzorców umów, które przyznawały prawo przedsiębiorcy do podniesienia ceny bez wskazania konkretnej przyczyny oraz bez przyznania konsumentowi jednoczesnego prawa odstąpienia od umowy z odpowiednim terminem wypowiedzenia. Przykładem tego są ww. postanowienia wpisane do Rejestru pod poz. 59, 547, 643 i 756. Sąd uznawał tego rodzaju zapisy za postanowienia o których stanowi art. 385³ pkt 10 kodeksu cywilnego, zgodnie z treścią którego niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie uprawniające kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie, oraz art. 385³ pkt 20 kodeksu cywilnego, zgodnie z treścią którego niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie przewidujące uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po

zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy.

Przykładowo, w uzasadnieniu wyroku z dnia z dnia 5 października 2005 r. sygn. akt XVII Amc 20/05 w sprawie dotyczącej uznania za niedozwolone ww. postanowienia wpisanego do Rejestru pod numerem 643, Sąd stwierdził m.in., że *zakwestionowane postanowienie przyznając Przedsiębiorcy prawo do jednostronnej zmiany wysokości czesnego nie precyzuje okoliczności, w których taka zmiana może nastąpić. Postanowienie to odnosi się wprawdzie do głównego świadczenia konsumenta (wynagrodzenia za świadczone przez Przedsiębiorcę usługi), ale nie zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. O ile Przedsiębiorca ma pełne prawo do podwyższenia wysokości opłat za świadczone usługi w zależności od inflacji i aktualnych kosztów działalności, to nie może on - zastrzegając sobie prawo do zmiany wysokości opłaty na mocy jednostronnej decyzji – naruszać wynikającego z art. 384¹ § 1 Kodeksu cywilnego obowiązku doręczenia wzorca stronie umowy. Zgodnie z ww. przepisem, wzorzec wydany w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym wiąże drugą stronę, jeżeli został doręczony stronie przed zawarciem umowy, a strona nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie wypowiedzenia. Zgodnie z art. 385³ pkt 20 Kodeksu cywilnego za niedozwolone uznaje się te postanowienia umowne, które przewidują uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy, bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy. Postanowienia § 10 ust. 10 Statutu upoważniają Przedsiębiorcę do istotnej (10%) zmiany wysokości opłaty obciążającej konsumenta, przy czym zmiana wysokości tej opłaty nie jest uznana za zmianę warunków umowy. Oznacza to, że konsument w przypadku podwyższenia wysokości opłaty nie ma prawa do odstąpienia od umowy, przed wejściem w życie zmienionych warunków świadczenia usługi”.*

Postanowienia § 2.2b i § 2.2f Umowy także przyznają przedsiębiorcy możliwość zmiany opłat miesięcznego czesnego oraz zmiany stawek żywieniowych. Czesne stanowi główne świadczenie po stronie konsumenta, a tym samym istotny warunek zawartej przez strony umowy. Sformułowanie zastrzegające możliwość zmian czesnego - pomimo ograniczenia czasowego, iż nastąpi ona od miesiąca stycznia - nie zapewnia konsumentom poczucia bezpieczeństwa, co do stałości określonych opłat. Powyższe odnosi się także do postanowienia uprawniającego przedszkole do zmian stawek żywieniowych. Należy w tym miejscu wskazać, iż powyższa umowa zawierana jest na stosunkowo krótki okres jednego roku określanego jako „rok szkolny”, a tym samym przedsiębiorca ma możliwość takiego skalkulowania przedmiotowych opłat (zarówno czesnego, jak i stawek żywieniowych) aby osiągnąć zamierzony w danym roku wynik ekonomiczny. Oczywistym jest również fakt, iż w trakcie roku szkolnego zmiana przedszkola jest bardzo utrudniona, w związku z czym rodzice są *de facto* przymuszeni do zaakceptowania nowej stawki. Tak więc, w opinii Prezesa Urzędu, podwyższanie przedmiotowych opłat w ciągu „roku przedszkolnego” powinno być zatem wyjątkiem i nadto opierać się na wymiernym wskaźniku jakim winien być wskaźnik inflacji.

Reasumując, w ocenie Prezesa Urzędu wymienione postanowienia Umowy wywołują te same skutki prawne co przytoczone postanowienia z Rejestru, przyznając prawo przedsiębiorcy do podwyższenia ceny bez precyzyjnego wskazania przyczyn oraz bez przyznania konsumentowi prawa do wypowiedzenia umowy. W związku z tym, mimo różnic w sformułowaniu treści należy uznać je za tożsame z ww. klauzulami Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone na podstawie wyroków Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

b) postanowienie zastrzegające nadmiernie wygórowane odsetki z tytułu nieterminowych wpłat

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zakwestionował postanowienia wzorców umów, które przyznawały przedsiębiorcy nakładanie na konsumenta odsetek za

niedopełnienie terminowości wpłat rat, w wysokości znacznie przewyższającej stawkę maksymalną określoną w stosownych przepisach kodeksu cywilnego. Zgodnie z art. 359 § 2¹-2³ k.c., maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne). Jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne. Postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać ww. przepisów o odsetkach maksymalnych, także w razie dokonania wyboru prawa obcego. W przeciwnym razie w takim przypadku stosuje się ww. przepisy kodeksu cywilnego. W związku z tym, takie postanowienia umowne Sąd uznał za sprzeczne z dobrymi obyczajami (art. 385¹ § 1 k.c.) oraz z art. 385³ pkt 17 k.c. zgodnie z którym za niedozwolone postanowienie umowne, uważa się w szczególności to, które nakłada na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej lub odstepnego. Przykładem tego są ww. postanowienia wpisane do Rejestru pod poz. 791, 1016 i 1247.

W opinii Prezesa Urzędu zakwestionowane postanowienie § 2.2d Umowy, przewidujące karę umowną w wysokości 5 zł za każdy dzień zwłoki po upływie terminu płatności (wyznaczonego na 10 dzień każdego miesiąca) wywołuje identyczne skutki dla konsumenta jak wskazane wyżej postanowienia wpisane do Rejestru, tj. przewiduje odsetki umowne z tytułu opóźnienia płatności na znacznie wyższym poziomie, niż przewidziane w ustawie odsetki maksymalne. Na dzień 1.08.2008 r. stopa kredytu lombardowego opublikowanego przez NBP wynosi 7,50%. Tym samym odsetki za czynności nie powinny przekraczać 30% w skali roku. Natomiast w badanym przypadku z tytułu opóźnienia w zapłacie czesnego naliczane są odsetki karne wynoszące 5 zł za każdy dzień zwłoki.

W dostarczonych wzorcach umownych wysokość czesnego została określona w wysokości 500 zł miesięcznie. Podana w umowie kara w kwocie 5 zł stanowi odpowiednio 1 % czesnego za każdy dzień opóźnienia w spełnieniu świadczenia. W skali roku odsetki wynoszą więc 365 % a więc ponad 22-krotnie przewyższają odsetki maksymalne. Biorąc pod uwagę powyższe przedmiotowe odsetki naliczane z tytułu opóźnienia w zapłacie czesnego, należy uznać za rażąco wygórowane, ponieważ są one znacznie wyższe od stawki maksymalnej.

W związku z powyższym, mimo pewnych różnic w sformułowaniu treści postanowienia umowne § 2.2d należy uznać za tożsame z ww. klauzulami Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone na podstawie wyroków Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

c) postanowienia przyznające przedsiębiorcy prawo do jednostronnego rozwiązania umowy bez uprzedniego wezwania do spełnienia świadczenia

W orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwestionowano również postanowienia wzorców umów, na mocy których umowa zostaje rozwiązana ze skutkiem natychmiastowym bez obowiązku wcześniejszego powiadomienia konsumenta w sytuacji np. opóźnienia się klienta z zapłatą świadczenia lub na skutek innych zdarzeń (np. wydłużona nieobecność na kursie / zajęciach). Przykładowo, wydając wyrok z dnia 31.10.2007 r. w sprawie uznania za niedozwolone ww. postanowienia wpisanego do Rejestru pod poz. 1350 (sygn. akt XVII Amc 90/07) o treści: „*Towarzystwo może również odstąpić od niniejszej umowy ze skutkiem natychmiastowym w przypadku, gdy Partycypant opóźni się powyżej 14 dni z wpłatą: a) którejkolwiek z rat określonych w par. 2 pkt. 3; b) dopłaty wynikającej z par. 2 pkt. 4; c) odsetek określonych w par. 2 pkt. 7*”, Sąd podzielił przedstawione w pozwie stanowisko Prezesa Urzędu, że w umowach o charakterze wzajemnym, odstąpienie przez przedsiębiorcę od umowy bez uprzedniego wezwania konsumenta do spełnienia świadczenia jest sprzeczne z art. 491 k.c, który stanowi, że jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni

dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, że w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Chociaż powyższy przepis posiada charakter dyspozytywny, to jednak jego treść jest powszechnie stosowana w obrocie gospodarczym i stanowi jeden z jego dobrych obyczajów (art.385¹ § 1 k.c.).

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał tego typu postanowienia za niedozwolone, niezależnie od charakteru działalności przedsiębiorcy. Jako przykład można podać cytowane wyżej klauzule z Rejestru wpisane pod poz. 1028 (dot. wzorca umowy operatora / dostawcy Internetu), czy z poz. 850 (dot. wzorca umowy szkoły prywatnej). W uzasadnieniu do innego wyroku, odnoszącego się do postanowienia z Rejestru z poz. 956 o treści.: *„Bezskuteczny upływ terminu uiszczenia raty czesnego uznaje się za wyrażenie woli rezygnacji ze studiów, jeżeli zaległa rata nie została uiszczona w ciągu czternastu dni od dnia upływu terminu uiszczenia. Rezygnacja wywołuje skutek piętnastego dnia po upływie terminu uiszczenia raty”* (sygn. akt XVII Amc 115/05), Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów stwierdził, że *„Postanowienia zakładające, iż brak raty opłaty za studia jest równoznaczne z rezygnacją ze studiów uważa należy za sprzeczne z art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 385³ pkt 9 k.c. jako nadmiernie rygorystyczne i uprawniające pozwaną do zastosowania wobec konsumenta wprost tak dotkliwej sankcji za nieuiszczenie opłaty w terminie jaką jest skreślenie z listy studentów, niepoprzedzone wezwaniem do zapłaty. Założenie, iż brak opłaty uznaje się za wyrażenie woli rezygnacji ze studiów oznacza przyznanie szkole uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy, poprzez przyjęcie, iż każde zaniechanie studenta w dokonaniu opłaty jest równoznaczne z wolą rezygnacji ze studiów.”*

W opinii Prezesa Urzędu zakwestionowane postanowienie § 2.2e Umowy przewiduje rozwiązanie umowy (tj. skreślenie dziecka z listy wychowanków) bez wezwania konsumenta do spełnienia świadczenia w określonym terminie pod rygorem rozwiązania umowy. Tak więc pomimo różnic w sformułowaniu treści, postanowienia te wywołują te same skutki prawne co przytoczone wyżej postanowienia z Rejestru a w związku z tym są tożsame z cytowanymi wyżej klauzulami niedozwolonymi.

Mając powyższe na względzie, Prezes Urzędu uznał, iż wskazane zapisy umowne mieszczą się w hipotezach wymienionych klauzul wpisanych do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone:

- treść § 2.2b i 2.2f wzorca umownego oznaczonego nazwą „Umowa o świadczeniu usług w roku szkolnym ...” w klauzulach z poz. 59, 547, 643 i 756;
- treść § 2.2d wzorca umownego oznaczonego nazwą „Umowa o świadczeniu usług w roku szkolnym ...” w klauzulach z poz. 791, 1016 i 1247;
- treść § 2.2e wzorca umownego oznaczonego nazwą „Umowa o świadczeniu usług w roku szkolnym ...” w klauzulach z poz. 850 i 1028.

Ad.2.

W myśl art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy *o ochronie* (...) stosowanie postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone jest praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Mówiąc o „zbiorowym interesie konsumentów” należy zaznaczyć, iż ustawa *o ochronie* (...) nie podaje jego definicji, wskazując jednak w art. 24 ust. 3, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. O tym, czy naruszony został interes zbiorowy, nie zawsze przesądza kryterium ilościowe, ponieważ niekiedy jeden ujawniony przypadek naruszenia prawa konsumenta może być przejawem często lub nawet powszechnie stosowanej praktyki naruszającej interes zbiorowy.

W niniejszej sprawie bez wątplenia mamy do czynienia z naruszeniem praw licznej grupy konsumentów, wszystkich konsumentów będących klientami przedsiębiorcy, jak i potencjalnych zainteresowanych, którzy mogą zawrzeć z nim umowę w zakresie sprawowania opieki nad dzieckiem. Należy mieć na uwadze, iż z uwagi na specyfikę działalności

prowadzonej przez przedsiębiorcę, krąg klientów z którymi w kolejnych okresach zawierane są przedmiotowe umowy, w każdym roku „przedszkolnym” jest inny.

Tak więc, w rozpatrywanym stanie faktycznym zachowanie nie dotyczy interesów poszczególnych osób, których sprawy mają charakter jednostkowy, indywidualny i nie dający się porównać z innymi, lecz mamy do czynienia z naruszonymi uprawnieniami określonego kręgu konsumentów, których sytuacja jest identyczna i wspólna dla całej, licznej grupy obecnych i przyszłych klientów przedsiębiorcy.

Reasumując, skoro wykazano powyżej, iż kwestionowane zapisy wzorca umownego jest tożsamy z klauzulami wpisanymi do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone i narusza interesy konsumentów – będących klientami przedsiębiorcy, to posługiwanie się nim w obrocie konsumenckim uznać należy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów ,określoną w art. 24 ust.2 pkt 1) ustawy o ochronie (...).

Zgodnie z art. 28 ustawy *o ochronie (...)*, jeżeli w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione - na podstawie okoliczności sprawy, informacji zawartych w zawiadomieniu lub innych informacji będących podstawą wszczęcia postępowania z urzędu – że przedsiębiorca stosuje praktykę, o której mowa w art. 24 tej ustawy, a przedsiębiorca, któremu jest zarzucane naruszenie tego przepisu, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom, Prezes Urzędu może, w drodze decyzji, nałożyć obowiązek wykonania tych zobowiązań. Taka sytuacja zachodzi w niniejszej sprawie.

Danuta Szlęzak, prowadząca Niepubliczne Przedszkole „Akademia Pana Kleksa” zobowiązała się do podjęcia działań zmierzających do zapobieżenia wzmiankowanemu naruszeniu poprzez zmianę postanowień umownych, naruszających przepisy art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1) ustawy *o ochronie (...)*, oraz przedstawiła projekt tych zmian.

Analizując ww. projekt Prezes Urzędu uznał, iż nie zawiera on już zapisów mogących godzić w zbiorowe interesy konsumentów. Sporządzając nowe postanowienia w miejsce zakwestionowanych (patrz pkt 4 ustalonego stanu faktycznego, str. 4-5 decyzji), przedsiębiorca uwzględnił obowiązujące przepisy prawa, w szczególności art. 385 i nast. *k.c.* Zdaniem Prezesa Urzędu tak opracowane zapisy „Umowy o świadczeniu usług w roku szkolnym ...” mogą zostać wprowadzone do obrotu konsumenckiego, w miejsce dotychczas obowiązujących (patrz pkt I decyzji). Należy jednak wskazać, iż przez zastąpienie kwestionowanych postanowień nowymi, zaakceptowanymi przez Prezesa Urzędu, rozumie się nie tylko stosowanie tych zapisów przy nowo podpisywanych umowach, ale również ich zmianę w aktualnie obowiązujących umowach, co oznacza konieczność aneksowania wszystkich umów istniejących w obrocie, bądź przynajmniej podjęcia przez przedsiębiorcę udokumentowanych działań zmierzających do zmiany wcześniej zawartych umów, polegających na przedstawieniu wszystkim kontrahentom aneksów zawierających nowe regulacje.

Mając powyższe na uwadze, należało orzec jak w pkt I sentencji decyzji.

Stosownie do art. 28 ust. 3 ustawy *o ochronie (...)* Prezes Urzędu nakłada na Danutę Szlęzak, prowadzącą Niepubliczne Przedszkole „Akademia Pana Kleksa” we Wrocławiu obowiązek złożenia w wyznaczonym terminie informacji o stopniu realizacji zobowiązań.

W związku z tym, należało orzec jak w pkt II sentencji decyzji.

Stosownie do treści art. 81 ust 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*, w związku art. 479²⁸ § 2 *k.p.c.*, od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony

Konkurencji i Konsumentów - Delegatury we Wrocławiu.

Z up. Prezesa UOKiK
Elżbieta Kołodziej
Wicedyrektor UOKiK Del. Wrocław